

קיצור דיני שביעית

מתוך הספר
'הליכות השביעית'
בהוצאת ממלכת התורה
'עוז והדר'

מדריך
בדיני שמיטה

כללים והלכות
לשמירת שמיטה כהלכה
בבית ובגינה

• פתיחה •

קיצור דיני שביעית

חלק א

• פרק א' •

הקדושים בקדושת שביעית

א כל גידולי הארץ הראויים למאכל אדם¹ או בהמה², לתבלין³, להרחה⁴, לצביעה [צביעת אדם או בגדים]⁵ או לכביסה⁶. הרי הם קדושים בקדושת שביעית.

ב הקובע את שיוך הדבר לשנת שביעית וגורם שיהיו בו דיני קדושת פירות שביעית, בירקות [עלים ופרי האדמה] הוא זמן הלקיטה⁷, שאם נלקטו בשביעית מהנזרע בששית קדושים בקדושת שביעית. בתבואה וקטניות וענבים וזיתים הקובע הוא הזמן שהגיע גידולם לשליש גידולו⁸, שאם נכנסו לשביעית קודם שגדלו שליש גידול קדושים בקדושת שביעית. בפירות הולכים אחר זמן חנטת הפרי [יש הסוברים דהיינו שליש הגידול ויש הסוברים שהוא כשניכר הפרי אחר נפילת הפרח], שאם תחילת גידול הפירות היה בשביעית, הרי הם קדושים בקדושת שביעית⁹.

ג ירקות שגדלו בשביעית ונלקטו בשמינית קודם שיכל לגדול כיצא בהם מגידולי שמינית, קדושים בקדושת שביעית¹⁰, ואחר חנוכה מותר גם אם עדיין לא יכול לבא מגידולי שמינית¹¹.

ד אמנם בהרבה מקרים הירקות והתבואה והקטניות יהיו אסורים באכילה משום איסור ספיחים ועל כך ידובר בפרק הבא.

ה על פי האמור, יש לידע את מקור התוצרת החקלאית: בירקות יש לברר כבר מיד בתחילת השנה השביעית, אם נלקטו בששית או בשביעית, ומנין הובאו, אם מחוץ לארץ או משדה נכרים או שגדל בשדה ישראל. וכשנלקטו בששית או שבאו מחוץ לארץ [חוץ מהבא מעבר הירדן במקומות מסוימים, שגם הוא קדוש בקדושת שביעית] אין בהם קדושה¹², אבל כשגדלו בשדה של ישראל בארץ ישראל הרי הם קדושים. גם כשגדלו אצל נכרי בארץ ישראל יש דעות שהם קדושים בקדושת שביעית, הדבר שנוי במחלוקת הפוסקים¹³, ועל כל אחד לברר דעת רבותיו בזה.

בתבואה וקטניות, יש לחוש מעט זמן אחרי תחילת השביעית שמא הביאו שליש גידול בשביעית.

לפירות העץ יש לחוש רק מתחילת הקיץ של השנה השביעית ואילך, שרק אז מגיעים הפירות שחנטו בשביעית לידי בשלות. בהתקרב הזמן שבו יש לחשוש לירקות ולפירות משום שביעית ומשום ספיחים, וכן לגבי זמן הביעור מתפרסמים הזמנים המדויקים על ידי הכשרות.

1. פרק ז' סעיף טו. 2. פרק כד' סעיף א. 3. שם סעיף כד. 4. שם סעיף כב. 5. פרק לא' סעיף ב. 6. פרק לב' סעיף א. 7. פרק טז' סעיף ב. 8. שם. 9. שם. 10. פרק מה' סעיף ו. 11. שם סעיף ז. 12. פרק לז' סעיף ז. 13. פרק לז' סעיף ג.

קיצור דיני שמיטה הנוגעים לחיי היום יום בבית ובגינה, וצריך זהירות ולימוד כדי שלא להכשל בהם. יבואו בו עיקרי כללי ההלכות בלבד כדי לעורר ידיעתן ולמען יוכל כל אחד לשנן בדרך קצרה, ואין הקיצור נועד כדי לפסוק ממנו הלכה למעשה ללא ידיעת ההלכות על בורין, אלא לשינון וידיעת ההלכה.

כדי להקל על הקורא במסגרת הקיצור, הבאנו את הדינים במקום שהוכרעו בידי רוב הפוסקים בהסכמה לדעה אחת לפי דעתם, והמעייין ימצא את יתר הדעות במקומם בתוך הספר.

חלק ראשון

ובו דיני הפירות בשמיטה ונחלק לששה פרקים:

- א. הקדושים בקדושת שביעית
- ב. האסורים באכילה
- ג. כיצד קונים פירות שביעית
- ד. צורת אכילת פירות שביעית
- ה. הטיפול בשיירי הפירות
- ו. דיני ביעור הפירות

חלק שני

ובו דיני הגינה ועציצים בשמיטה, נחלק לשלשה פרקים:

- א. המלאכות האסורות בשמיטה
- ב. הטיפול בגינה בשמיטה
- ג. הטיפול בעציצים בשמיטה

• פרק ב' •

האסורים באכילה

א מן התורה, הגדל בשביעית מותר באכילה, אולם אחר שראו חכמים שרבים זורעים בסתר ואומרים שצמחו מאליהם, על כן אסרו כל הירקות שגדלו אצל ישראל¹⁴ ותחילת גידולם הוא בשביעית¹⁵ וקדושים בקדושת שביעית¹⁶. וכן תבואה וקטניות שגדלו בשביעית, ואפילו התחילו לגדול בששית אלא שנכנסו לשביעית קודם שהביאו שליש גידול אסורים באכילה משום ספיחים¹⁷. ומאכלי בהמה אסורים לבהמה, צמחי ריח ובשמים אסורים בהרחה¹⁸.

ב דין זה נאמר רק בגידולים הנזרעים כל שנה וגופם כלה עם הפרי, כפי שכן הוא ברוב פירות האדמה, אבל שיח הבננות וכדומה שאינו נזרע כל שנה אין בו משום ספיחים¹⁹.

ג הירקות שנלקטו אחר שנת השמיטה עדיין אסורים משום ספיחים, עד שיכול לבא כבר מהנזרע בשמינית²⁰, ולאחר חנוכה מותרים הירקות אף אם לא יכול להגיע מהנזרע אחר שמיטה²¹.

ד פירות שגדלו בשדה שבעליהם לא הפקירם, וכן אלו שגדלו בשדה שבעליהם עבד בהם בעבודות האסורות בשביעית, יש דעות שהפירות אסורים באכילה²², וכל אחד יברר דעת רבותיו בזה. ולכל הדעות אסור לקנות פירות אלו²³.

ה פירות שהגיע זמן ביעורם ולא נתבערו, אסורים באכילה²⁴ [להלן יבואר מה הוא זמן הביעור וכיצד מבערים].

14. פרק ז סעיף א, ג. 15. שם סעיף יב. 16. שם הערה מג. 17. שם סעיף יב. 18. שם סעיף ז. 19. שם סעיף כא. 20. פרק מה סעיף ד. 21. שם סעיף ז. 22. פרק לח סעיפים א, ד. 23. שם.

במוצאי שביעית בן דוד בא

הגאון רבי מאיר קרליץ זצ"ל התגורר בתחילת שנותיו בעיר וילנא. בשנת תר"צ, ערב שנת השמיטה שחלה בשנת תרצ"א, נבחר הגאון רבי מאיר קרליץ זצ"ל לכהן כרבה של העיר פינסק-קרלין, אלא שהוא לא נתן את הסכמתו עד שישאל בעצת רבו. נסע רבי מאיר לראדן אל מורו ורבו בעל ה"חפץ חיים" ז"ע כדי לשאול אותו האם לקבל עליו את משרת הרבנות של העיר פינסק-קרלין כפי שמציעים לו אותה.

בתחילה התנגד ה"חפץ חיים" למינוי הזה באומרו לו, כי העיר פינסק-קרלין רחוקה היא מאד מהעיר וילנא. מששמעו פרנסי הקהילה של פינסק-קרלין כי ה"חפץ חיים" מתנגד למינויו של רבי מאיר קרליץ רב עליהם, מיהרו להגיע לראדן כדי לבקש את הסכמתו של ה"חפץ חיים", כשהם מסבירים לחפץ חיים בטוב טעם כי רבי מאיר מאד מתאים לכהן עליהם כרב, ואין אחר אשר יכול לכהן עליהם כרב כיכולתו של רבי מאיר קרליץ.

נענה ואמר להם החפץ חיים ז"ע: בענין גורלי שכוה אינני יכול להכריע לבדי, שהרי אינני יודע האם המינוי הזה ייטיב עם רבי מאיר או שמא יזיק לו. אבל אתם יודעים מה, הנה קרבה שנת השבע שנת השמיטה, והרי ידועים דברי חז"ל כי במוצאי שביעית בן דוד בא, ולפני שיבוא בן דוד יבוא הרי אליהו הנביא וזכור לטוב לבשר לנו את בשורת הגאולה, וכידוע על אליהו הנביא אומרים חז"ל כי לעתיד הוא יפשוט לנו את כל הספיקות. הבה ונמתין עד אשר אליהו הנביא יגיע, והוא אשר יכריע לנו כדת מה לעשות במינוי של רבי מאיר לרב.

אחד מהנוכחים חיך לשמע הדברים, בראותו כי ה"חפץ חיים" ממתין לאליהו הנביא, וכי מי יודע אימתי יבוא...? אלא שתוך כדי הבחין החפץ חיים בחיובו של אותו יהודי, ואז תפס אותו בשרוול בגדו ואמר לו: "מה! האם אתה מסתפק בדברים אלו של חז"ל כי במוצאי שביעית בן דוד בא? אצלי הדבר הזה הוא בחזקת ודאית!" (החפץ חיים ופעלו)

• פרק ג' •

כיצד קונים פירות בשביעית

א פירות וירקות הקדושים בקדושת שביעית אסורים בסחורה²⁵, ומותר למכור רק מעט כשיעור מה שאדם מכניס לביתו כמה ימים²⁶. ולא ימכור את הפירות במקום שמוכרים כל השנים²⁷, גם לא ימכרם במדה משקל ומניין ובאריזה שנמכר בה בכל השנים²⁸. וכשמכר פרי אחד יזיל ממחרו של שאר השנים²⁹.

הדמים שמקבל במזומן תמורת הסחורה קדושים גם הם בקדושת שביעית³⁰. ועליו לקנות בהם רק דברי מאכל³¹, והקדושה עוברת מהדמים אל המאכל³², וכך הלאה³³. אמנם אם התשלום על הפירות הוא בהקפה [שלוקח ממנו הפירות ואת התשלום יזקוף בחובו, וישלם לו אחר כך, או שיקנה בשיק דחוי או בכרטיס אשראי]³⁴ או שקונה גם דבר שאינו קדוש בקדושת שביעית ומבליע את דמי השביעית בדמים של הדבר שאינו קדוש [ובלבד שלא יראה כהערמה להבליע דבר שדמיו מרוביו בדבר שאין לו ערך כמעט]³⁵, אזי אין המעות קדושים. וכשהמוכר עם הארץ ויש לחוש שמא לא ינהג בדמים בקדושה יש ליתן לו הדמים בהקפה או בהבלעה³⁶.

ב אין לחוש בסתם מעות שמקבל מהמוכר שמא הם קדושים בקדושת שביעית, ואם יודעים שמכר מקודם פירות שביעית וקיבל תמורתם מעות, יש לחוש שהמעות שקיבל קדושים בקדושת שביעית³⁷, ובאופן זה יכול לפדותם על דבר השוה פרוטה ויאכלנו בקדושת שביעית³⁸.

ג בקניית הפירות והירקות בשביעית, יש לברר קודם הקניה מקורם של הפירות, שאם הם קדושים בקדושת שביעית יתכן שחל עליהם איסור סחורה³⁹, ואם הירקות גדלו בשביעית אסורים משום ספיחים⁴⁰, ואם גדלו בשדה שבעליו לא הפקירום או שנעבדה בשמיטה בעבודות האסורות אסור לקנותם ויש דעות שאסורים באכילה⁴¹. ואם עבר זמן הביעור, הפירות וירקות שעבר זמן ביעורם [ראה להלן] אסורים באכילה ויש לברר אם אכן פירות אלו נתבערו⁴². ואם הפירות וירקות מיבול ששית או שבאו מחוץ לארץ, או שבאו מגידולי נכרי לסוברים שאין קדושת שביעית בגידולי נכרים אפשר לקנותם. ולפיכך יש לקנות רק בחנות שיש עליה השגחה טובה.

24. פרק מו סעיף ג. 25. פרק לט סעיף א. 26. שם. 27. פרק לט סעיף ה. 28. פרק מב סעיף ד. 29. שם סעיף ה. 30. פרק מ סעיף א. 31. פרק מ סעיף א. 32. שם. 33. פרק מא סעיף ב. 34. פרק לט סעיף ג. 35. פרק לט סעיף ד. 36. פרק לט סעיף טז. 37. פרק מ סעיף ד. 38. פרק מא הערה ה. 39. ראה לעיל סעיף א. פרק מב סעיף ב. 40. פרק מב סעיף א. 41. ראה לעיל פרק ב, פרק מב סעיף ב. 42. פרק מב סעיף ב.

איסור המסחר בפירות שביעית וצורתו

דמי פירות שביעית

מעות שביעית המוכר

דברים שיש לברר בטרם קניית פירות וירקות בשמיטה

גזירת ספיחים

המינים האסורים

בירקות שנלקטו בשמינית

אכילת וקניית שמור ועבד

אחר זמן הביעור

קניית פירות נכרים מישראל וכתב שליחות

אוצר בית דין

פרחי ריח ופרחי נוי

ד לסוברים שיש קדושת שביעית בפירות נכרים, מותר לקנותם מן הנכרים עצמם.⁴³ אבל לא מישראל הקונה מהם ומוכר.⁴⁴ וכדי להינצל מאיסור סחורה בפירות נכרים תקנו שבעל החנות הישראל המביא סחורה מן הנכרי לא יקנה מן הנכרי וימכור לישראל, אלא יהיה שליח של הקונים לקנות בעבורם מן הנכרי.⁴⁵ והסוברים שיש קדושת שביעית בפירות נכרים עליהם לחתום על כתב שליחות.⁴⁶

ה כדי שיוכלו הכל לקבל פירות כפי הצורך באופן הראוי בלא שיעברו על איסור סחורה, תקנו לעשות 'אוצר בית דין'⁴⁷, והוא שביט דין מפקח על קטיפת אחסנת והובלת הפירות, וכן אריזתם, כבישתם, עשיית יין מהם, וכדומה.⁴⁸ ובית דין מחלקים כפי אשר נראה בעיניהם הצורך לכל אחד.⁴⁹ וגובים תשלום על ההוצאות שהיה להם במה שעסקו בפירות.⁵⁰ ויש שנמנעו מעשיית אוצר בית דין עקב המכשולות והערמות המצויים בזה.⁵¹

ו פרחים שיש בהם ריח יש בהם קדושת שביעית.⁵² ואסורים בסחורה, אלא באופן שהותר לעיל בפירות. ופרחי נוי שאין בהם ריח חשוב, אין בהם קדושה.⁵³ ומותרים בסחורה, אמנם אסור לקנותם אם נעבדו בהם עבודות אסורות בשביעית,⁵⁴ וכל שכן אם נזרעו באיסור.⁵⁵

43 | ראה פרק יא סעיף כג. | 44 | פרק מב סעיף יג. | 45 | פרק מב סעיף טו. | 46 | שם. | 47 | פרק מג פתיחה. | 48 | פרק מג סעיף א. | 49 | שם. | 50 | שם. | 51 | שם סעיף ב. | 52 | פרק יז סעיף כב. | 53 | פרק לד סעיף ח. | 54 | פרק לח סעיף ד - ה. | 55 | ראה שם הערה יז.

שמיטה יעשה כולו תורה!

ביום השישי ו' כסלו, ערב ש"ק פרשת ויצא, שנת שפ"ב דרכו רגליו של רבינו הגאון רבי ישעיה הלוי הורביץ זצ"ל, השלי"ה הקדוש בשערי ירושלים, שם, בעיר הקודש גדלה קומתו של רבינו השל"ה ביותר. הוא החל להתקדש ולהתטהר, בהתנזרו מכל מחמדי העולם הזה, וכל מטרתו הייתה בלתי לה' לבדו כשהוא שומר על כל ההלכות עד קוצו של יו"ד.

ועל כך מסופר. באותה שנה (שנת שפ"ב) שבה הגיע רבינו השל"ה לארץ ישראל, היתה בארץ שנת בצורת. גשמים לא ירדו, וליהודי ארץ ישראל היו קשיים עצומים בפרנסה ואף ברכישת דברי מאכל, כיון שהשדות והכרמים לא נתנו פריים. דבר זה נתן את אותותיו לשנת שפ"ג שהגיעה לאחריה, שהיתה שנת שמיטה.

כיון שהשנה הקודמת היתה שנת בצורת, היו אנשים שחיפשו עצות בשנה זו כיצד להקל על שמירת דיני השמיטה, ואף היו שהתירו איסורי ספיחין וכדומה. ואולם רבינו השל"ה על אף הקשיים הגדולים, שכן גם לו כמעט ולא היה מה לאכול בביתו, לא רצה להקל בכלל, כיון שאמון היה על מצות התורה לשמור שביעית כהלכתה, ללא היתרים וקולות למיניהם. ועל כך כתב בעצמו: "ואני דנית עם עצמי וחשבתי בלבבי, אני מחוייב לקיים יותר מהם, ואפילו למכור גלימא מעל כחפי".

ואולם, יחד עם זה, קשה היה לו להשל"ה לקיים דיני שביעית, מכיון שלא היתה לו חלקת אדמה, ולא היו לו פירות וירקות, וכיצד יקיים המצוה? מצא השל"ה עצה, והיא ללמוד הלכות שמיטה. כי הנה, על הפסוק 'ושבתה הארץ שבת לה', דרשו שהכוונה לשם ה', וביארו הספרים הקדושים, כיצד יעשה האדם את שנת השמיטה לשם ה'? כאשר לימד הלכות שמיטה, יעסוק כולו בתורה בשנת השמיטה, אזי יהיה כולו קודש לה', וגם אז יצוה ה' את ברכתו בשדותיו ובפירותיו.

הרי, שגם אם אין לאדם תחת ידו כלל חלקת אדמה ואין לו אפשרות לקיים מצות שמיטה בפועל, הרי שעל ידי לימוד הלכות שמיטה, יכול לקיים מצות שמיטה.

הרי לנו עצה מהשל"ה הק"י כי אף אדם שאין לו חלקת אדמה, יש לו אפשרות לקיים מצות שמיטה בפועל, ע"י לימוד הלכות שמיטה, ובוהו היא נחשב כאילו קיימו מצות שמיטה במציאות ובפועל כרצונו יתברך שמו.

ואכן הוהיר השל"ה מאד על שמירת דיני השמיטה בכל דקדוקיה, וכה כתב: "באתי להיות כמזהיר בדינים הנוגעים בארץ ישראל, באם תזכו כמוני לבוא לארץ הקדושה לדור, כדי שתדעו מה לעשות, ולזרז אתכם שתהיו מאד מדקדקים בהם לבלתי תחטאו חס ושלום".

ולא עוד, אלא הוסיף דברים נוראים בשם בעל ה"חורדים", רבי אלעזר אזכרי זי"ע: "וכל הבאים לדור בארץ ישראל חייבים להזהר מאד בשמיטה ובכל המצוות התלויות בארץ ישראל, כשם שהיו זהירים לקיימם האמוראים הדרים בה כדאיחא בירושלמי, כדי שלא תהא מצות הדירה בארץ ישראל באה בעניניה של ביטול המצוות התלויות בה, ונמצא הפסדן יותר על שרכן, ואלקי ישראל יעורנו לקיימן אמן". (שלי"ה חלק האחתית)

• פרק ד' •

צורת אכילת פירות שביעית

א פירות שביעית אסור להפסידם,⁵⁶ ואין לאכלם בעודם בוסר⁵⁷ ולא באכילה גסה⁵⁸, ואין להניחם במקום שהשמש מקלקלת אותם,⁵⁹ או במקום שימאסו,⁶⁰ ואסור להשחיתם. על כן, פירות שאין הדרך לקלפם אסור לקלפם,⁶¹ פירות שהדרך לקלפם אף שיכולים להאכל עם הקליפה מותר לקלפם.⁶² ואף אם הדרך לקלף רק עבור הילדים מותר לקלף להם.⁶³ מותר לחתוך הפרי ולאכול כמה שרוצה ואין חיוב לאכול יותר בשביל שלא יפסד.⁶⁴ אין ליתנם לנכרי אלא אם מיסב על שולחנו,⁶⁵ והראוי לאדם אין ליתנו לבהמה.⁶⁶

ב פירות שביעית יש לאכלם כפי דרך אכילתם,⁶⁷ דבר שדרכו לאכול חי אין לאכול מבושל, דרכו לאכול מבושל אסור לאכול חי,⁶⁸ ואם דרכו לאכול חי או מבושל, מותר בשניהם.⁶⁹ דרכו לאכול שלם אין לרסקו, ואם הדרך לרסקו מותר,⁷⁰ ואף אם הדרך לרסקו רק לקטנים, כגון בננות, מותר לרסק להם.⁷¹ אבל לרסק ריסוק קל מותר בכל הפירות,⁷² וכן מותר לחתוך לחתיכות קטנות או לגרד במגרדת.⁷³ דבר שאין הדרך לסוחטו אסור לסוחטו,⁷⁴ דבר שהדרך לסוחטו, כגון ענבים זיתים תפוזים לימונים וכדומה, מותר לסוחטו.⁷⁵ דבר שהדרך לאכול רק בתערובת אסור לאכול בפני עצמו.⁷⁶

ג דבר שנבלע בו טעם של שביעית, כגון מרק שנתבשלו בו ירקות של שביעית, יש לשמרו בקדושה.⁷⁷ וכשאין הדרך לשותות המים שנתבשלו בו ירקות, כגון מים שבישלו בהם תפוחי אדמה, אין קדושה במים.⁷⁸

ד שמן של שביעית מותר לטגן בו כשהשמן בא גם לתת טעם ולא רק כדי שלא ישרף המחבת,⁷⁹ ומותר להדליק בו את הנר שבא להאיר,⁸⁰ וכגון נר של שבת,⁸¹ אבל נר חנוכה ונר יארציית נחלקו הפוסקים.⁸² ולא יתנו לתוך מדורה.⁸³ ומותר לסוך בו את גופו,⁸⁴ ונחלקו הפוסקים אם גם כיום בזמנינו הדבר מותר.⁸⁵

56 | פרק יח סעיף ב. | 57 | פרק כו סעיף א. | 58 | פרק יח סעיף ב. | 59 | שם הערה ח. | 60 | שם סעיף ו. | 61 | פרק כא סעיף ב. | 62 | פרק כא סעיף א. | 63 | פרק כא סעיף ב. | 64 | פרק יח סעיף ב. | 65 | פרק כג סעיף א. | 66 | פרק כד סעיף ד. | 67 | פרק יח סעיף יא. | 68 | שם. | 69 | פרק יט סעיף י. | 70 | שם. | 71 | שם. | 72 | שם סעיף יב. | 73 | שם הערה כח. | 74 | פרק יט סעיף א. | 75 | שם. | 76 | פרק יח סעיף יט. | 77 | שם סעיף כח. | 78 | שם סעיף ל. | 79 | פרק כט סעיף ו. | 80 | פרק כט סעיף א. | 81 | שם סעיף ד. | 82 | שם סעיף ב. ג. | 83 | שם סעיף א. | 84 | פרק כח סעיף א. | 85 | שם סעיף ה.

איסור הפסד פירות שביעית

היתר אכילה רק בדרך אכילתם

בליעות טעם של שביעית

השימוש בשמן שביעית

• פרק ה' •

הטיפול בשיירי הפירות

ה יין של שביעית יש דעות שאסור לבשל⁸⁶ אבל מותר לפסטרו⁸⁷, ומותר ליתנו לתוך תבשילים⁸⁸. בהבדלה יזהר בשעה שממלא הכוס שלא ישפך ממנו⁸⁹, ולא יכבה בו את הנר, ולא ירחץ בו עיניו⁹⁰. בליל הסדר לא ישפוך ממנו בשעת אמירת עשר המכות, ועל כן ראוי שיתן לכוס אחר⁹¹.

פירות שביעית אסור לכבס בהם [כגון הסרת כתם על ידי מיץ לימון]⁹², ואין להשתמש במאכלי אדם לתרופה⁹³, אבל יכול לאוכלם אף כשכוונתו להתרפאות בהם⁹⁴.

86. פרק כ סעיף א. 87. שם סעיף ב. 88. פרק יח סעיף כד. 89. פרק כ סעיף ג. 90. שם. 91. שם סעיף ד. 92. פרק לב סעיף ב. 93. פרק לא סעיף א. 94. פרק לא סעיף ג.

א קליפות, גרעינים, ושיירי מאכל או משקה הראויים לאכילת אדם, או שדבוק בהם מאכל הראוי לאכילת אדם והדרך לאכלו, קדושים בקדושת שביעית ואין להשליכם בבזיון ואסור ליתנם לבהמה, אלא יניחם בתוך פח מיוחד עד שירקבו ויפסלו מאכילה⁹⁵, ויש מתירים להשליכם לאשפה כשהם סגורים בתוך שקית⁹⁶.

ב כשמניחם בפח של אשפה לא יניחם עם קליפות ושיירי פירות שכבר התחילו להרקב, אלא יפריד ביניהם בשקית או דבר אחר⁹⁷.

ג קליפות, גרעינים ושיירי מאכל שאינם ראויים למאכל אדם אבל ראויים למאכל בהמה, קדושים בקדושת שביעית אך מותר ליתנם לבהמה⁹⁸. ויש הסוברים שבמקום שאין בהמות ואין המאכל מיועד אליהם כלל אין בהם יותר קדושה⁹⁹.

ד קליפות וגרעינים שאינם ראויים לאכילת אדם ובהמה, אין בהם קדושה ומותר לזרקם לאשפה¹⁰⁰.

ה שיירי המאכל בצלחת או בסיר, וכן במסחטה ובמגדרת וכדומה, אם נשאר כפי הרגילות והדרך לזרקם, אין בהם קדושה¹⁰¹.

95. פרק כא סעיף ה, פרק כב סעיף ב. 96. פרק כב הערה ג. 97. פרק כב סעיף ד והערה ט. 98. פרק כב סעיף ב. 99. פרק כא סעיף ג, והערה ג. 100. פרק כא סעיף ה. 101. שם סעיף ז והערה ג.

יגיע כפים בלא הלוואה כלל!

לאחר נישואיו היה ר' נחום סמוך על שולחן חותנו שהיה עשיר מופלג ותמך בו בכל עת ובכל שעה, כדי שדעתו תהיה פנויה עליו לעסוק בתורה בלי מפריע. אבל ברבות הימים התחנף עליו הלגלג, הוא ירד עשר מנלות אחריות. מאז, לא היה בידו כבוד לפרנס את ר' נחום ובני משפחתו. לא חלפו ימים רבים וביתו של ר' נחום נעשה ריקם מכל.

כיון שכן, יצא ר' נחום לסובב על פתחי נדיבים ולקבץ מעט מעות, כדי שלמצער ויכל להמציא מעט אוכל לבני משפחתו לבל יגיעו ח"ו ברעב. ואכן, עמך ישראל נתבעין ונותנין. מפעם לפעם קיבל אי אלו הלוואות מיהודים טובים, וכן הגיעה מעט רווחה לביתו. אבל לא היה בקומץ הדל כדי להשביע את הארי.

הפרטות המעטות אותן הצליח ר' נחום לקבץ בעמל, אילצו אותו לבסוף לעבור כמעט על דברי חז"ל שאסרו לעשות את התורה קרדום לחפור בה. יחוס רם מעלה היה לו לר' נחום מאבותיו הקדושים ומזקיניו נ"ע ועד למעלה בקודש, וכאשר באו מים עד נפש, החליט ר' נחום בצר לו להשתמש בכתר היחוס...

קירבת משפחה היתה לו עם הצדיקים הקדושים לבית רח"ו. בשל כך הוא שירך את רגליו שבו ורצוץ אל העיירה סדיגורא, שם נהניג את העדה ביד רמה הרה"ק רבי אברהם יעקב ז"ע. בן של הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין ז"ע, שם - ידע ר' נחום - במציצתם של קרובי משפחתו בוודאי יצליח יתר על המידה.

בבואו, שפך ר' נחום בפני הרבי מסדיגורא את צרתו, וביקש ממנו שיתן לו עצה טובה וברכה הגונה. "רבי קדושו!" - התחנן ר' נחום לפניו - "הרי אתם קרובי משפחה שלי, ואתם ידועים כעשירים מופלגים ביותר, ואילו עלי נגזר מן שמיא להיות עני ואביון למהדרין מן המהדרין ולקבץ נדבות. על מה ולמה נגרע חלקי? והרה"ק רבי אברהם יעקב מסדיגורא משיבו בשאלה: "וכי מה תבקש ממני כקרוב משפחה?"

"מה אבקש?" - נענה ר' נחום - הכתוב אומר 'הלווא פֶּסֶד לרַעַב לַחֲמֹךְ וְעֵינַיִם מְרֹדִים תִּבְאֵי בֵית', והוא מסיים ואומר 'ומבשרך לא תתעלם'. מן הראוי שלא תתעלמו ממני ותעשו הכל כדי לסייע בעדי. בקשתו, שתצדידו אותי במכתב המלצה ובו תפרטו את גודל יחוס, ואף תכתבו שזוקק אני למעות. ואז, למראה מכתב שכזה מהרבי מסדיגורא, בוודאי ירחמו עלי בני ישראל, ויעניקו לי ממתנת ידם הנדיבה. ולמצער ילול לי הרבה מעות, כך שאוכל לשוב למעמדי הראשון."

לשמע הדברים הללו, נרתע הרבי מסדיגורא לאחוריו... "לא, ר' נחום!" - השיב לו - "אינני חפץ לכתוב לך מכתב המלצה לנדיבי עם שיתנו לך צדקה בשל זכות אבות שיש לך. וכל כך למה? בברכת המזון אנו מבקשים ונא אל תצריכנו לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלוואתם". פסוקים ומאמרי חז"ל נאמרו בשבת אותו אדם ששם את מבטחו רק בהש"ת ולא מבקש הלוואות מאנשים, ואם לא די בכך, הרי שחז"ל אמרו (ברכות ח) 'גדול הנהגה מיגיעו יותר מירא שמים', כי מי שנהנה מיגיע כפו אשירי וטוב לו בעולם הזה ובעולם הבא.

"האננם חפץ אתה ר' נחום ליתול ממתנת מבושר ודמך חפץ אתה להיות בבחינת 'ודאשתמש בתנאי' להתהדר בכתר יחוסך הרם כדי שאנשים ירחמו עליך ויתנו לך צדקה? לא ר' נחום! אסור להשתמש בזכות אבות כדי ליהנות מן הציבור. באם רוצה אתה להתכבד, תשמע לעצתי ותקיים 'גדול הנהגה מיגיעו'. תעסוק באיזון מלאכה ותנהג מיגיע כפוך מבלי שתעלה כסף מאחרים. שכן גם בעשיית מלאכה יכולים להתכבד, כדברי חכמינו ז"ל (נדרים מט) גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה.

"יכול אני - המשיך הרבי מסדיגורא ואמר לר' נחום - להעניק לך מכתב המלצה למחונתו של אבי הקדוש מרוז'ין ז"ע, ר' יעקב יוסף הילפרין מברדיטשוב, אביו של גי' שר דוד. הוא יעל נכסים ומסחרים רבים. אתן לך מכתב עבדו כי יצורף אותך לאחד ממסחריו."

חוך כדי נתיישב הרבי מסדיגורא וכתב עבור ר' נחום מכתב אל הגביר ר' יעקב יוסף הילפרין, ובו ציין כי ר' נחום זה הוא אברך צעיר וכוחו במתניו, אבל אין לו פרנסה וכן אינו חפץ ללוות כסף מאחרים, שמא גם לא יהיה לו להחזיר לאחר זמן, ולכן הוא מבקש מר' יעקב יוסף שיתן לו עבודה כל שהיא באחד ממסחריו.

מכתבו של הרבי מסדיגורא פעל את פעולתו. ר' יעקב יוסף נאות תיכף ומיד לבקשה, ומני אז ואילך החל ר' נחום לעבוד אצלו. כל זאת בזכותו של הרבי מסדיגורא שפעל עבורו, כדי שלא יצטרך להשתמש ביחוסו, ולא יאלץ ליתול כלל הלוואה מאנשים, ואף לא להשתמש באפשרות של פרובול למען הלוואה, כי אם ביגיע כפיו בלבד. (הוציא מסיפור צדיקים)

דיני שמיטה בהצנע לכת...

בשנת תרצ"ג עלה ארצה הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ זצ"ל, ה"חזון איש". הוא הגיע לארץ בהצנע, בלא כל רצון להתפרסם. אלא שהדבר לא הועיל לו. הגאון רבי חיים עזר גרודז'ינסקי זצ"ל הכירו מקדמת דנא, והוא הטיל עליו את הפרסום הגדול, בשעה שרצה לדעת את דעתו לגבי שנת השמיטה. היה זה בשנת תרצ"ו, שנתיים קודם שנת שמיטה שחלה בשנת תרצ"ז.

בני המושבה 'גדרה' רצו לדעת דינים שונים בנוגע לשנת שמיטה, וכיון שבקשתם הגיעה, עני לוינא אל הגאון רבי חיים עזר, פנה רבי חיים עזר בפניה מיוחדת אל החזון איש זצ"ל, ואמר לו כי בני גדרה יגיעו אליו כדי לשמוע ממנו את הדינים הנוחצים להם לשנת השמיטה, הציב עליהם לנהוג בשדותיהם ובכרמיהם.

שמו של ה"חזון איש" עדיין לא נודע ברבים, ובני המושבה גדרה ידעו כי עליהם להגיע אל המושבה הקטנה הנקראת בני ברק, שם עליהם לפגוש את הרב אברהם ישעיהו קרליץ, הם הגיעו לבני ברק, וכאן החלו לשאול איש אחר איש ועד ששאלו עשרים אנשים, למקום מגוריו של הרב אברהם ישעיהו קרליץ. אלא, שאף אחד לא ידע לענות להם על השאלה הזאת, שכן שמו של החזון איש לא נודע כלל ברבים.

לאחר מאמצים מרובים, פנשו ביהודי זקן שאמר להם: אני מכיר את היהודי הזה אותו אתם מבקשים. הוא יהודי שעלה מהעיר וילנא לפני מספר שנים, אבל אינו מוכר ברבים, כיון שהוא יושב כל היום בחדרו ולומד תורה בהצנע ולכן לא מכירים אותו.

כאשר נפגשו בני גדרה עם החזון איש, סיפרו לו כי הם שלוחים אליו בהוראת הגאון רבי חיים עזר גרודז'ינסקי מוילנא. החזון איש שמח מאד לקראתם, ואמר להם כי אכן קיבל את מכתבו של הגאון רבי חיים עזר, והשיב להם על כל שאלותיהם במאור פנים, ואף לימד אותן דינים רבים השייכים לשנת השמיטה. בזכות כך, שמרו יהודים נוספים על השמיטה כדת וכדן. (מפעלות השמיטה)

חלק ב

פרק א'

המלאכות האסורות בשמיטה

א מן התורה נאסרו חמש מלאכות, זריעה, זמירה בגפן, חרישה, קצירה [בשדה], בצירה [בגפן ובאילן]¹¹⁵. וחכמים הוסיפו לאסור כל דבר שהוא לתועלת הצמח, כגון השקאה וריסוס שהוא תולדת זריעה¹¹⁶, וכן כל דבר שבא להכשיר את הקרקע לזריעה, כגון יישור הקרקע וסיקול אבנים ועצים מן השדה, וכן זיבול וניכוש העשבים שהוא תולדת חרישה¹¹⁷. לגבי נטיעה נחלקו הראשונים אם נאסרה מן התורה¹¹⁸, וכן נחלקו בזמירה בשאר אילנות אם איסורה מדאורייתא¹¹⁹.

ב מלאכות שהם לתועלת האילן, אסורות בין באילן סרק ובין באילן פירות, ומלאכות שהן לתועלת הקרקע אסורות בין אם יש בקרקע זו אילנות, ובין אם עדיין אין¹²⁰.

ג מלאכות האסורות מן התורה אין שום צד להתירם, אפילו אם כאשר ימנע מעשייתם יתקלקלו האילנות או הפירות, או שבכדי לתקן הנזקים שבקרקע ובאילן יפסיד ממון רב¹²¹.

ד אמנם מלאכות שנאסרו מדרבנן, כגון השקיה, ניכוש וכדומה, התירו חכמים במקום שאם ימנע מעשייתם יפסדו האילנות או רוב הפירות¹²², או שיעלה לתקן הנזקים אחר שמיטה ממון רב¹²³.

ה הפסד צמחי נוי ופרחים נחשב גם הוא להפסד ומותר לעשות מלאכות דרבנן כדי למנוע הפסד¹²⁴. וגם הפסד נוי הגינה נחשב כהפסד, ובמקום הנצרך מלאכות דרבנן כדי שלא ינזק יופי הגינה, מותר לעשות¹²⁵. עם זאת, אם ההפסד של הנוי הוא זמני, ואחר שנת השמיטה כשיחזור לטפל בגינה תחזור הגינה ליפיה הקודם, אין היתר¹²⁶. ובמקום צורך גדול יש מי שמתיר¹²⁷.

ו גם בדברים המותרים לעשותם בשמיטה מחמת הפסד יש להמנע מעשייתם ככל האפשר, ומה שיכול לעשות מערב שמיטה כגון גיזום, זיבול וכדומה, יעשה קודם שמיטה¹²⁸, ומלאכות שניתן לדחותם לאחר שמיטה ידחק לאחר שמיטה. גם מלאכות שהוכרח לעשותם בשמיטה עצמה יראה למעט בפעולות, ויעשה רק מה שהכרח לעשות בכדי שלא ינזק האילן בלבד¹²⁹.

115. פרק ב סעיפים א - ב. 116. פרק ב סעיף ז, פרק ו סעיף ד. 117. פרק ב סעיף ז, פרק ה סעיף ד. 118. פרק ב סעיף ג. 119. פרק ב סעיף ד. 120. פרק ב סעיף טז. 121. פרק ב סעיף ח. 122. פרק ב סעיף ט. 123. שם. 124. פרק ט סעיף יב, פרק י סעיף א. 125. פרק ט סעיף ג, פרק י סעיף ג. 126. שם. 127. שם. 128. פרק א סעיף ד. 129. פרק ב סעיף י.

פרק ו'

ביעור פירות שביעית

א כל מין, בין פרי העץ ובין פרי האדמה, בין תבואה ובין ירקות, בין שהוא מאכל אדם ובין שהוא מאכל בהמה, כל זמן שמצוי ממין זה בשדה יכולים לאכול ממנו בבית [באופן שאין בו איסור ספיחים וכנ"ל], לא ניתן למצוא מין זה יותר בשדה חייבים לבער אותו מן הבית¹⁰².

ב אין חיוב ביעור אלא אם יש ממין זה לו ולכל אחד מבני ביתו מזון יותר משלש סעודות¹⁰³ של אדם בינוני¹⁰⁴. וביום הביעור יכול לחלק למי שרוצה ג' סעודות לכל אחד¹⁰⁵.

ג נחלקו הפוסקים מה הוא ביעור, ולהלכה נהגו כדעת הפוסקים שביעור הוא הפקר¹⁰⁶, שבהגיע זמן הביעור יוציא הפירות לשוק ויפקירם בפני שלשה בני אדם, אפילו הם רעיו ואוהביו שיודע שלא יזכו בפירות, ואומר להם שפירות אלו הפקר הם, ולאחר שהפקיר יכול שוב לזכות בפירות¹⁰⁷. והפירות קדושים בקדושת שביעית גם אחר הביעור¹⁰⁸.

ד זמן הביעור משתנה בכל מין ומין כפי הזמן שבו הוא כלה מן השדות. ואמרו חז"ל שזמן ביעור תאנים הוא בחנוכה, תמרים בפורים, ענבים ויין בפסח, זיתים ושמן בשבועות¹⁰⁹. מלבד המינים שנתנו בהם חכמים את זמן הביעור, קשה לקבוע בכל מין מתי זמן ביעורו¹¹⁰. ולכן, פירות שהגיע הזמן שיש להסתפק לגביהם שמה הגיע זמן ביעורם יפקירם בתחילת זמן הספק ויכניסם לביתו ויתכוון שלא לזכות בהם כל זמן הספק, ויודיע למי שמפקיר בפניהם, שהפירות מופקרים בביתו¹¹¹. בהתקרב הזמן שבו יש להסתפק בכל מין ומין, מתפרסמים הזמנים על ידי ועדי הכשרויות.

ה הסוברים שיש קדושת שביעית בפירות נכרים, עליהם להפקירם באותו יום בו הגיעו לידם הפירות¹¹².

ו דמי שביעית וחילופיהם יש לבערם כפי זמן הביעור של הפרי שנתפסו בקדושה על ידם¹¹³.

ז לא הפקיר את הפירות במזיד נאסרו הפירות באכילה. ובשווג נחלקו הדעות אם נאסרו. ובאונס לא נאסרו, ויפקיר מיד כשיעבור האונס¹¹⁴.

102. פרק מו סעיף א. 103. שם סעיף ד. 104. שם סעיף ט. 105. שם סעיף ה. 106. שם סעיף יא. 107. שם סעיף יב. 108. שם סעיף מב. 109. שם סעיף כב. 110. שם סעיף כא. 111. שם סעיף כז. 112. שם סעיף לד. 113. שם סעיף לו. 114. שם סעיף נד.

דיני ביעור פירות שביעית

מהו הביעור

זמן הביעור

ביעור פירות נכרים

ביעור דמי שביעית

פירות שלא ביעורם

המלאכות האסורות

סוג המלאכות שנאסרו מדאורייתא ומדרבנן ומה התירו משום הפסד

לעשות מערב שמיטה כל מה שאפשר

• פרק ב' •

הטיפול בגינה בשמיטה

א זריעה ונטיעה: אסורים בכל אופן בשנת השמיטה¹³¹, בין עצי פירות, ובין עצי סרק¹³². ועצי פירות אין לנטעם אף סמוך לשמיטה תוך 44 יום לשמיטה¹³³. עצי סרק יש שכתבו להקפיד שלא לנטעם אחר ט"ו אלול של שנה הששית¹³⁴. ירקות לא יזרע אלא אם יתחילו לצמוח קודם השמיטה, תבואה וקטניות לא יזרע אלא אם יביאו שליש גידול קודם שמיטה¹³⁵.

ב זמירה בכרם: אסורה בכל אופן¹³⁶.

ג זמירה וגיזום בשאר אילנות: נחלקו הפוסקים אם אפשר להתיר במקום הפסד¹³⁷. כריתת ענפים לסכך מותרת אם אין כוונתו לתועלת האילן, וכרות הענפים בשינוי ממה שהדרך לכרות לתועלת האילן¹³⁸.

ד גיזום גדר חיה: אין לגזום גדר חיה¹³⁹, ויש אומרים שאם כוונתו רק לנוי, ואין הגדר מצד עצמה צריכה לגיזום כדי להתעבות, מותר¹⁴⁰.

ה חרישה: אסורה בכל אופן, בין ביד ובין בכלי¹⁴¹. ואין היתר אפילו במקום הפסד¹⁴².

ו השקיה: כשרואה שהצמחים זקוקים למים, ואם לא ישקה אותם ינזקו, מותר להשקות הצמחים¹⁴³ כפי הנצרך לקיומם ולא יותר¹⁴⁴, ויש אומרים שאם משקה במטרה ולא ביד אינו חייב לסגור את ברז המים מיד כשהושקו הצמחים כפי ההכרח, ויכול להמשיך את ההשקיה¹⁴⁵.

ז יזהר להשקות רק הגידולים הזקוקים כעת למים, ולא ישקה את כל הגינה¹⁴⁶, ובמקום שאי אפשר להשקות כל גידול לבדו או שכרוך בהוצאות רבות יכול להקל להשקות הגינה בהשקאה מרכזית¹⁴⁷, ויש שכתבו שמותר באופן זה רק אם רוב הגידולים בגינה זקוקים כעת להשקיה¹⁴⁸.

ז כשיש לו ספק אם יהיה הפסד במניעת המלאכה מותר לו לעשות המלאכה, אמנם יעשה רק מה שמוכרח ע"פ מומחים¹³⁰.

ח על פי כללים אלו יתבאר דרך ההיתר לטפל בגינה שתשמר ולא תתקלקל.

130. פרק ב סעיף א.

שמירת שמיטה במסירות נפש

בני המושבה עקרון (שנקראה מאוחר יותר "מוזכרת בתיה" על שם אמו של הברון רוטשילד) הגיעו לעקרון מליטא, שם התגוררו בכפר הקטן "פבלוקה" בסמוך לעיירה רוח'ניו, ושם כיהן עליהם כרב הגאון רבי מרדכי גימפל יפה זצ"ל. בהגיעם לארץ ישראל שמחו מאד כאשר התיישבו לראשונה במקומם ואז הגיעה שנת השמיטה תרמ"ט, בידועם כי לראשונה יוכלו לשמור שמיטה כהלכתה. ואמנם הם קיבלו עליהם את פסקי ההלכות של רבני ארץ ישראל: רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל ורבי שמואל סלאנט זצ"ל שהורו להם לשמור שביעית כהלכתה, להפקיר את השדות ואת המטעים ללא היתר מכירה כלל.

אלא, שאינשי ולא מעלו, שרצו להניא יהודים מלקיים מצוות בארץ ישראל הגיעו למושבה עקרון ואמרו לאותם בעלי קרקעות: דעו לכם, רק באם תעבדו את האדמה, ולמצער, תמכרו את האדמה לגוי ותעבדו לפי היתר מכירה, רק אז נוכל לסייע לכם במתת יד. אבל אם לא תעשו כן, הרי שלא נעניק לכם מאומה. ולא עוד, הם הגדילו לעשות ואמרו להם כי הם שליחים של הברון רוטשילד שהבטיח להעניק להם מכספו, והיה באם לא תסתמכו על היתר מכירה לא תקבלו מהברון מאומה.

ברם, יהודים פשוטים ויראי שמים היו, אשר ידעו כי אין להם בעולמם אלא שמירת מצוות כהלכתה. בשל כך הגיעו אל רבם רבי מרדכי גימפל שעלה יחד עמם לארץ ושאלוהו לאמר כדת מה עליהם לעשות. ואולם, הרב תיכף ומיד השיב להם כי לא יחשבו כלל על מה שהפקידים הללו אומרים להם, שכן הם מבקשים רק להכשיל אותם בשמירת המצוות, ועז חפצם שיקלו ראש בשמיטה ולא יקיימו את המצוות התלויות בארץ.

אמנם, כאשר הגיעו הפקידים הללו בשנית לדבר על לבם של החושבים, הם עמדו למולם כחומה בצורה ואמרו להם בפשטות: טוב היה לנו בישיבתנו בכפר הקטן 'פבלוקה' אשר בליטא. לא ברחנו משם ולא באנו לכאן כפליטים. באנו בהסכם גמור עם הברון רוטשילד למען יישבו ארץ ישראל, וגם כדי לקיים את המצוות התלויות בארץ ישראל. אבל אם אתם כופים אותנו לעבור על דתנו ח"ו ולעשות אותנו כעבדים אל האדמה, ולעבוד אותה בשמיטה שלא כמצוות התורה, אזי טוב לנו לחזור אל הארץ שיצאנו משם, ושם נרוח את לחמנו בעורת ה' על טהרת הדת, כאשר היה קודם שעלינו לארץ ישראל".

ואכן, הפקידים לא יכלו להם, ובני עקרון עמדו על משמרתם ועל דעתם ועל דתם, דת התורה, וכאשר פקיד הברון לא רצו לתמוך בהם, רוח והוצלה עמד להם ליהודי עקרון ממקום אחר, בקבלם את תמיכתם הכספית מרבני ירושלים, ומיהודים טובים אחרים שתנצצו לעזרתם. אלא, שגם אז לא אמרו הפקידים די. אחד מהם הגיע למושבה עקרון ואמר להם: באם לא תעבדו את האדמה, לא רק שלא תקבלו מהברון מאומה, אלא הברון גם יקח לכם את אדמתכם לגמרי.

ברם, בעלי השדות לא פחדו ממנו כלל. ושוב חזרו על דבריהם: הרי אמרנו כי באם מאלצים אותנו לעבור על דתנו ח"ו ולעשות אותנו כעבדים אל האדמה, ולעבוד אותה בשמיטה, אי טוב לנו לחזור אל הארץ שיצאנו משם, ושם נרוח את לחמנו בעורת ה' על טהרת הדת, כמו שהרוחנו לפני שעלינו לארץ ישראל. כך, שאתה לא מפחד אותנו בדבריך.

וזלת זאת, הוסיפו ושאלו אותם: "הרי רבני ירושלים אוסרים לעבוד בשמיטה וכיצד אתה מתייר לנו לעבוד?" והוא השיב להם: אינני מודה באיסור זה, כיון שיש לי היתר מרבני רוסיא. אבל, כאשר שאלוהו היכן ההיתר הזה, כיון שהם רוצים לראות את הפסק של הרבנים הללו בעיניהם, אדמו פניו של הפקיד, בידועו כי אין לו תחת ידו שום היתר מרבני רוסיא.

הוא ניסה לשלוח שליחים לרבני ירושלים שיוור לתושבי עקרון לעבוד את האדמה על פי היתר מכירה, אלא שהשליחות הזאת היתה שליחות של חינוך, משום שהשליחים שקלח גורשו מביתם של הרבנים בבושת פנים, כיון שהברון רוטשילד נאמן היה לרבני ירושלים, ועל אף כל הנסיבות לא הצליחו אותם אנשים להביא את יושבי עקרון לעבוד בשמיטה.

אלא, שאותם פקידים הצרו את צעדיהם של תושבי עקרון, וכסף רב שהגיע אל התושבים נעצר בדרך על ידי אותם פקידים. ולא עוד, הפקידים הללו נודעו כל כך ברשעם, עד שהעניקו ממון רב לרופאים ולחובשים שלא יבואו לתוככי המושבה עקרון כדי לרפא את החולים, כאשר היו כאלו. והתוצאות היו גרועות ביותר. כיון שתושבים אלו התגוררו בקרבת שדות ומים, הרי שהחולים היו רבים מספור, וקשים מנשוא, אבל הרופאים לא נכנסו לתוך המושבה לרפא את החולים, וכך נאלצו היהודים החולים לנסוע עד לירושלים משך שעות רבות עד שהצליחו לקבל טיפול מרופא.

אבל, על אף כל המכשולים שעמדו בדרכם, סירבו היהודים הפשוטים והתמימים הללו לעבוד ולעבד את האדמה בשנת השמיטה, עד שנכתב עליהם בכתבי העת: "ובני המושבה עקרון עושים מחזיקים בדעתם לבלתי עבדו את האדמה בשנת השביעית. לשוא יכפו עליהם הר כגיגית, לשוא יפחידו אותם בעונשים חזקים, ולשוא יהלכו עליהם אימים ומוראים גדולים, שומע אין מהם, וכעת נגזר לסגור את בורות המים על מסגר לבלתי תת להם מים לשותת, גם לשלוח את בניהם מבית הספר, ולבלתי יבקרם הרופא כלל".

אמנם כל הדברים הללו היו רק כאימים על חייהם של בני המושבה עקרון, זאת משום שהם עמדו בצור החלמיש לבלתי עבדו בשנת השמיטה, ולכן החליטו בני המושבה למסור את נפשם לה' ולמצוותיו עד כלות הגוף והנפש. ואמנם, אט אט פסק מהם החול, ויהודים אחרים מכל קצוי ארץ ובפרט מבני ירושלים, תמכו בהם בגוף ובמומו, על פי הוראת רבני ירושלים. ואכן נתקיים בהם 'וצוית את ברכתי לכם', כיון ששמרו על השמיטה במסירות נפש.

131. | פרק ב סעיף ח, פרק י סעיף א. | 132. | פרק ו סעיף ה. | 133. | פרק א סעיף ב. | 134. | שם. | 135. | שם סעיף ג. | 136. | פרק ב סעיף ה. | 137. | פרק ז סעיף ב. | 138. | שם סעיף ג. | 139. | פרק ז סעיף ג. | 140. | פרק י סעיף ז. | 141. | פרק ה סעיף א. | 142. | פרק ב סעיף ח, פרק י סעיף א. | 143. | פרק ט סעיף ב | 144. | פרק ט סעיף ז. | 145. | שם. | 146. | שם סעיף ח. | 147. | שם. | 148. | שם.

המלאכות
השונות
בגינה

פרטי דיני
השקייית
הגינה

ז נחלקו הפוסקים אם מותר לכוון מערכת השקיה אוטומטית מערב שביעית, שתשקה בשביעית גם שלא כפי הצורך¹⁴⁹. ולדעת המתירים עדיף להשקות הגינה באופן זה¹⁵⁰. ואם נתקלקל השעון לא יכונו מחדש בשביעית¹⁵¹.

ח זיבול: אסור לזבל האדמה¹⁵², אבל במקום שימותו הצמחים ללא שיזבל, מותר לזבל¹⁵³. אך יראה לזבל עוד קודם השמיטה¹⁵⁴. ומותר להשתמש בכדורי זבל המתפרקים לאט במשך שנת השמיטה¹⁵⁵, ועל כן ראוי שיזבל בהם קודם השמיטה, ובכך ימנע מלזבל כל שנת השמיטה.

ט ריסוס: אסור לרסס הפירות¹⁵⁶, ובמקום שיפסדו הפירות או העצים אם לא ירסס, נחלקו הפוסקים אם מותר¹⁵⁷. ולהדביר המזיקים דרך מערכת השורשים יש מקום להקל¹⁵⁸.

יא כיסוח דשא: אין לכסח הדשא בשביעית¹⁵⁹, ואם יגרם בכך קלקול לדשא שלא יוכל לחזור אחר שמיטה, מותר¹⁶⁰. ויש שכתבו שאם כוונתו בכיסוח רק לנוי, ואין הדשא מצד עצמו צריך לכיסוח, מותר¹⁶¹.

יב ניקוי מפסולת: מותר לפנות פסולת שהצטברה בגינה, שהרי מוכח שעושה כן בשביל ניקיון¹⁶², ויש שהתירו רק באופן שמניח את הפסולת שמוציאה הגינה עצמה כגון קוצים, ואוסף רק הכלוכים שנפלו בגינה כגון שקיות וכדומה¹⁶³.

יג ניכוש: אסור לנכש עשבים בגינה, ואם כשלא ינכש הצמחים ימותו, מותר כפי הצורך¹⁶⁴. וכשוונתו לצורך ניקוי הגינה מחמת שחושש מנחשים או שמפריעים להילוך, אם אין שם גידולים מותר לנכש ולעקור, ויש שכתבו שיעשה בשינוי שיהיה ניכר ממעשיו שאין כוונתו להכשרת הקרקע לזריעה¹⁶⁵. וכשהעשבים הם במקום הגידולים אין היתר לנכשם, ואם חותך העשבים יותר גבוה מהרגיל יש מתירים לפי שיש בכך היכר שלא נתכוון לתועלת הצמחים¹⁶⁶.

יד מלאכות שאין הכרח לעשותם בשביעית, כגון הרכבה, הברכה, פריסת רשתות וכדומה, אסור לעשותם¹⁶⁷.

טו קטיפת פרחים וענפי בשמים: מותר לקטוף פרחים ובשמים, אך לא לתועלת הצמח ולכן ישנה בצורת הקטיפה מהדרך שקוטפים כדי לעודד צמיחה חדשה, ויחתוך הענף בשלישו התחתון או העליון¹⁶⁸.

קטיפת פירות פרחים ובשמים בשביעית

טז קטיפת פירות: מותר לקטוף פירות הקדושים בקדושת שביעית מהעצים שבגינתו, אבל יקטוף רק מעט כדרך שמביאים לבית בפעם אחת לכמה ימים¹⁶⁹. וישנה מדרך קטיפתו במקום שאפשר, כגון אם דרכו לחתוך בכלי יחתוך ביד¹⁷⁰. וכן לא יכניס לביתו פירות שביעית בין מגינתו או מגינת אחרים רק מעט כדרך שמביאים לבית בפעם אחת לכמה ימים¹⁷¹.

יז הפירות הקדושים בקדושת שביעית הם פירות העץ שתחילת גידולם היה בשביעית, ופירות האדמה וירקות שנלקטו בשביעית¹⁷², פירות האדמה וירקות שתחילת גידולם היה בשביעית על פי רוב אסורים משום ספיחים [ראה לעיל]. פירות העץ שהחלו לגדול קודם שנת השמיטה אין בהם קדושה ומותר לקטפם כרגיל¹⁷³.

יח עקירת עצים: מותר לעקור עץ אחד או שנים שאין בהם פירות, אם אין כוונתו להכשרת הקרקע לזריעה, ושלושה עצים זה בצד זה אסור, כי נראה שבא לתקן בזה את הקרקע¹⁷⁴. יש בעץ פירות, כל זמן שהפירות קטנים וצריכים לעץ, אסור לקוץ אותו לעצים [אפילו באופן שאין בו משום כל תשחית]¹⁷⁵.

יט מי שטיפת הרצפות: יזהר שלא ישפוך מי שטיפת הרצפות למרזב הנשפך על הצמחים בגינתו¹⁷⁶, וכשנשפך למקום שאין בו צמחים מותר¹⁷⁷. ויש מקילים כשאין בכוונתו גם להשקאה¹⁷⁸. ואם יש במים חומרי ניקוי אשר מזיקים לצמחים אין בזה חשש¹⁷⁹.

כ מים הנוטפים ממזגן: המים הנוטפים מן המזגן על הצמחים בגינתו יש מתירים להדליק המזגן, לפי שאינו מכוון להשקאה והוא בדרך שינוי מהשקאה רגילה. ויש אומרים שחייב לסדר ולכוון את הצינור של המים למקום שאין בו צמחים¹⁸⁰.

כא תליית כביסה בגינה: מותר לתלות כביסה מעל צמחים בגינה, אף שמים נוטפים מן הכביסה לגינה, ובתנאי שאין כוונתו להשקות את הגינה במים הללו¹⁸¹.

כב הפקר: אם יש בגינה עצי פרי הקדושים בקדושת שביעית¹⁸² [ראה לעיל סעיף טז], עליו לפתוח גינתו ולאפשר לכל הרוצה לבא לקטוף הפירות¹⁸³. כשיש לו חשש שישחיתו את גינתו, או את עציו, יכול שלא לפתוח הגינה ויתלה מודעה על פתח ביתו שאפשר לקבל אצלו המפתח לגינה¹⁸⁴, ואף הוא יכול לסייע ביד הקוטפים ובכך להשגיח שלא ישחיתו שדהו¹⁸⁵.

149. פרק ט סעיף טו. | 150. פרק י סעיף י. | 151. פרק ט סעיף טו. | 152. פרק ז. | 153. פרק ט סעיף יח. | 154. שם. | 155. פרק י סעיף יט. | 156. פרק ז סעיף יז. | 157. פרק ט סעיף טו. | 158. שם. | 159. פרק י סעיף ו. | 160. שם. | 161. ז סעיף יג. | 162. פרק ה סעיף ט, פרק י סעיף ט. | 163. פרק ה סעיף ט, פרק י סעיף ט. | 164. פרק י סעיף ב. | 165. שם סעיף ד. | 166. שם סעיף ה. | 167. פרק ו סעיפים ג-ד. | 168. פרק י סעיף ח.

169. פרק ח סעיף ה. | 170. שם סעיף ו. | 171. שם סעיף י. | 172. פרק טו סעיף ב. | 173. פרק ח סעיף א. | 174. פרק יב סעיף א. | 175. פרק ז סעיף ה. | 176. פרק י סעיף יג. | 177. שם סעיף טו. | 178. שם סעיף יג. | 179. שם סעיף יד. | 180. שם סעיף טז. | 181. שם סעיף יח. | 182. פרק טז סעיף ב. | 183. שם סעיף ז. | 184. שם סעיף ח. | 185. פרק לח סעיף ג.

• פרק ג' •

הטיפול בעציצים בשמיטה

עציץ נקוב

א עציץ הנקוב בנקב של מילימטר ויותר בתחתיתו או בדופן¹⁸⁶ נחשב כמחובר לקרקע¹⁸⁷. עם זאת אפשר להפוך אותו לעציץ שאינו נקוב על ידי שנייה דבר חוצץ בינו לקרקע¹⁸⁸, וכשענפיו מתפשטים מעבר לעציץ צריך שיחצוץ גם בין הענפים לקרקע¹⁸⁹.

עציץ שאינו נקוב

ב עציץ שאינו נקוב ואין ענפיו מתפשטים מחוץ לעציץ, אם הוא מחוץ לבית אסור לעשות בו כל המלאכות האסורות בקרקע¹⁹⁰. ואם הוא בתוך הבית [מקום מקורה עם מחיצות בגובה עשרה טפחים¹⁹¹], אפשר להקל לעשות בו כל המלאכות דרבנן, כגון השקאה זיבול וכדומה¹⁹². ובמלאכות דאורייתא הדעת נוטה להחמיר, אך המקל יש לו על מי לסמוך¹⁹³, אלא שבפרכי זמחמי נוי שאין בהם כל כך צורך, לא ראוי להקל בזה¹⁹⁴.

עציץ גדול מאד

ג עציץ שאינו נקוב שנפחו עולה על 650 ליטר, או שהוא מחובר לבנין או לקרקע, אין בו היתר של עציץ שאינו נקוב¹⁹⁵. כמו כן אם עשוי העציץ מחרס וגדל בו צמחים המתקיימים יותר משנה אין בו היתר של עציץ שאינו נקוב¹⁹⁶.

פתחת תקרה וחלון

ד יזהר שלא יפתח התקרה מעל העציצים, אפילו אינם נקובים, וכן לא יעבירם ממקום מקורה למקום שאינו מקורה¹⁹⁷. וכשרוצה לפתוח גג בכדי לבנות סוכה יעביר העציצים למקום אחר מקורה קודם שיפתח הגג, ויש מקילים בזה¹⁹⁸, ויש אומרים עוד שלהסיר התקרה בלילה מותר, שאינו גורם בשעת עשייתו שום השבחה לגידולים¹⁹⁹.

העברת עציצים בבית ובחוץ

ה לא יפתח חלון או דלת כנגד העציצים כשכוונתו היא לתועלת הצמח, אלא אם יהיה הפסד גמור לצמח. ואם אין כוונתו לתועלת הצמח, מותר²⁰⁰.
ו העברת עציצים ממקום למקום בבית וממקום למקום בחוץ. וכן להעבירו ממקום למקום מבחוץ אל הבית, אבל להוציא מהבית לחוץ אסור²⁰¹. ומותר להביא עציץ שאינו נקוב מחנות או שרוצה להעביר העציץ מבית לבית, אף שבדרך ההעברה יוצא מבית לחוץ²⁰². ויש מקילים להוציא מהבית לחוץ אם אין כוונתו לתועלת הצמח כשמוכח שעושה כן לסידור הבית ולא לתועלת הצמח²⁰³.

ז עציץ נקוב אסור להעבירו בין בחוץ ובין בבית ממקום למקום על ידי שמגביהו²⁰⁴, ולגוררו יש מקום להקל²⁰⁵. ואם היה תלוי על גבי מעמד אסור להורידו לקרקע²⁰⁶. אם היה העציץ מונח על דבר החוצץ בינו לקרקע אין להעבירו ממקום למקום, אם במשך העברתו אין חציצה בינו לקרקע²⁰⁷. ויש מקילים בכל זה כשאינו מתכוין לתועלת הצמח ומוכח שעושה כן לסידור הבית ולא לתועלת הצמח²⁰⁸. ובתוך בית מרוצף יכול להעביר העציץ ממקום למקום אף אם כוונתו לתועלת הצמח²⁰⁹.

ח היה העציץ מונח על דבר החוצץ בינו לקרקע אין להסיר ממנו הדבר החוצץ²¹⁰, ויש מקילים כשאינו מתכוין לתועלת הצמח ומוכח שעושה כן לסידור הבית ולא לתועלת הצמח²¹¹.

ט אם רוצה להביא עציץ נקוב מחנות או שרוצה להעבירו מבית לבית יעטוף אותו ואת ענפיו הבולטים חוצה לו, וכך יעבירו²¹². וכשיבא לביתו יניח דבר חוצץ בין העציץ לקרקע, כדי שישמש להחשב כעציץ שאינו נקוב²¹³. ויש מקילים להעבירו כך כשאינו עטוף אם מגביהו עשרה טפחים מהקרקע. ויש מקילים שכיון שאין כוונתו לחיבור הצמח בקרקע אלא להעברה בעלמא, לכן מותר בכל אופן²¹⁴.

י מותר להכניס פרחים לאגרטל של מים שאינו נקוב והוא בתוך הבית, אף שנפתחים בכך הניצנים²¹⁵.

204. | שם סעיף כ. | 205. | שם. | 206. | שם סעיף יח. | 207. | שם סעיף כא. | 208. | שם סעיף כב. | 209. | שם סעיף יח. | סעיף כב. | 210. | שם סעיף יט. | 211. | שם סעיף כג. | 212. | שם סעיף כד. | 213. | שם. | 214. | שם. | 215. | שם סעיף כה.

ה'חתימה' שהורידה את היבול לטמיון

בשנת תרס"ט, בפרוס שנת השמיטה ע"ר, התקיימה אסיפת רבנים גדולה באחת מערי אירופה, למען כולל גאליציה שבארץ ישראל. בסיום האסיפה הוחלט לשלוח שליח לארץ ישראל, כדי שהוא יביא את ענייני כולל גאליציה בפני תושבי הארץ, ויעשה למען התפתחות הכולל ולומדיו. היה זה הגאון רבי נחום וויידנפלד זצ"ל, רב ואב"ד דומברובה (בנו של הגאון אב"ד הורומילוב, אחיו של הגאון רבי דב בעריש גאב"ד טשיבין).

ואולם, כאשר הגיע לארץ, לא היה סיפק בידו כמעט לעסוק בענייני כולל גאליציה, שכן הוא הגיע לארץ בחודש תמוז תרס"ט, ערב שנת השמיטה, ואז, תיכף בבואו ארצה נפנו אליו כמה מרבני הארץ, בנייהם הגאון הרידי"ז וביקשו ממנו לפעול למען שומרי השביעית, ואמרו לו כי חייבים לעזור את היהודים בכל מדינות חו"ל ובפרט באירופה כדי שיתמכו בשומרי שביעית שבארץ ישראל. שכן, כיון שתושבי הארץ אינם מעבדים את אדמותיהם, הם חייבים סיוע כספי כדי שיוכלו להתקיים בשנת השמיטה. שהרי באם לא יתמכו בהם, עלולים רבים מהם להתרופף, ויבואו לעבוד בשביעית.

ואומנם, מששמע הגאון רבי נחום וויידנפלד את הדברים, הבין את נחיצותם הגדולה, ותיכף ומיד נרתם למען הסייע לשומרי שביעית. ראשית לכל פנה רבי נחום במכתב נרגש לכל אחד ואחד, ואף לרבנים בכל אחר ואחר לסייע בממונם לשומרי השמיטה, ואם הרבנים עצמם אינם יכולים לצאת ולקבץ את הכסף, כתב אליהם רבי נחום "ויאבדו נא כבוד הרבנים הגאונים שליט"א להשתדל לשלוח בעיר איזה בעלי-בתים לקבץ כסף תרומה בעד אחינו בני בעלי המושבות, למען לא יהיו אנוסים מחמת ממון לחלל קדושת הארץ, בעוון שמיטה ר"ל, ותשלחו את המקובץ ליד...".

מכתבו של הגאון רבי נחום וויידנפלד עשה פירות ופירי פירות בעיירות רבות בחוץ לארץ, ואומנם, כסף רב הגיע לידי בעלי הקרקעות כדי שיוכלו לשמור על השמיטה. ואולם, לעומתם, היו בעלי קרקעות שלא ראו ברכה בעמלם ערב שנת השבע, וכל יבולם ירד לטמיון. היו מהם שבאו בטענות אל הרב וויידנפלד: מה נשתנו אלו מאלו, הרי השדה שלי עומדת בסמך לשהו של פלוני, וכיצד קרה הדבר כי אצל הלה היבול גדול וגודל הגם שאינו מעבד את השדה, ואילו אצלי הכל יורד לטמיון?

אלא שלאלו השיב הרב בשאלה: "אנא אמור לי, מה עשית בערב שנת השמיטה?" והלה השיב לתמוה: "מה הפירוש מה עשיתי? חתמתי אצל הרב... כמו שחתמו אחרים". או אז הבין הרב כי אותו בעל שדה חתם על היתר מכירה... אצל הרב, וכיון שלא קיבל על עצמו לשמור שביעית לכל פרטיה ודקדוקיה, לא ראה כל סימן ברכה בעמלו. (מקדשי שביעית)

וימי הצורים האלה

מגילת אסתר אור החיים

מגילת אסתר ומסביב לה תרגום שני, פירוש רש"י ושפתי חכמים. ובעמוד שכנגדו הודפס ביאור 'מתיבתא' על המגילה, המשלב דברי המגילה בתוך ביאור רהוט וקולח. תחת לביאור 'מתיבתא' מופיע פירוש 'ראשון לציון' שחיבר האור החיים הק', כשבתחיתו מדורי הביאור 'מאורי אור' ו'מאורי החיים'. חידוש ייחודי בספר זה, ליקוטי אור החיים על ד' פרשיות, בו נלקטו דברי רבינו מכל חיבוריו, על ענייני ד' פרשיות עם הביאור.

מגילת אסתר בביאור משולב

מגילת אסתר עם פירוש רש"י, ובעמוד שכנגדו הודפס ביאור 'מתיבתא' על המגילה, המשלב דברי המגילה בתוך ביאור רהוט וקולח המכניס את הלומד להבנת המגילה ומאורעותיה.

מחזור לפורים

סדר התפילה לתענית אסתר ופורים, עם מקורות ומנהגים, ביאור בהיר וצח על התפילות הנוספות בימי הפורים. מקורות ומנהגים והלכות הפורים, זמירות לפורים עם הקדמה ורקע לכל זמר ופיוט, ובסדר נאה ונח, להקל על המתפלל ביום קדוש זה.

קדושת לוי - פורים

ה'קדושות' שחיבר רבי לוי יצחק מברדיטשוב ז"א לימי הפורים, נדפס מחדש בתוספת מראי מקומות, חלוקה לקטעים, ומ דור ציונים והערות המכיל ביאורים והשוואות מספרי חז"ל ומספרי חסידות ומחשבה, ומכניסים את הלומד לאירת קדושת ימי הפורים.

ללמוד את הפרשה

חברות של חומש עם פירוש רש"י 'עוז והדר', מחלקות לפי פרשיות התורה.

מעוטרים בכל ספרי מרן 'אביר יעקב' על התורה (פיתוחי חותם, מחשוף הלבן, לבונה זכה).

וספרי נכדו מרן 'עטרת ראשינו' (פתח האוהל, רישא וסיפא).

עם מדורי הביאור של 'עוז והדר', בסופם 'פניני אביר יעקב', מאמרים קצרים ומנוקדים,

ערוכים בשפה קלה וברורה, להבנת הלומדים, נח ללומד לנשיאה בכיס וללימוד בדרכים

"דבריהם הן הן זכרונם"

ספרי מרן 'אביר יעקב' הסדרה המושלמת

בהוצאה החדשה, עם ביאורים והוספות רבות

לאחר שנות עבודה מאומצות, על ידי עשרות תלמידי חכמים מופלגים, ניצבים לתפארה 25 כרכי ספרי מרן 'אביר יעקב' ונכדו מרן 'עטרת ראשנו', עם מדורי ביאור והוספות חשובות, לביאור הפשט ועומק כוננתם ולהעשיר את הידיעה בסוד העניינים הטמירים.

כעת במחירי מבצע לרגל יום ההילולא

מוקד הזמנות 1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ספרי
שביעית

וציית את ברכתי

הבא את הברכה אל ביתך

הספר לשנות השמיטה!

ליקוט נבחר מגדולי ומאורי ישראל בענין מצות השמיטה, בהלכה, באגדה, מוסר דרוש וחסידות כולל מעשי צדיקים על מצות 'ושבתה הארץ'

להתענג על המגילה

אוצר המגילה

אוצרות חז"ל ומפרשי המגילות עם לקט פניני דרוש מוסר וחסידות על חמש מגילות, שיר השירים, רות, איכה, קהלת, אסתר.

האור שבמועדים

משנת המועדים ואוצר המועדים

אוצרות משובחים וליקוטים נפלאים על עניני המועד, תורת הימים ועניניהם בתלמוד בהלכה אגדה ובחסידות, עם מעשיות והנהגות מצדיקי החזרות. משנת המועדים בפורמט גדול ואוצר המועדים בפורמט קטן.

מוקד הזמנות 1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ספרי
שביעית

כָּרְכָא דְּכָלָא בֵּיה

אוצר השביעית כל ענייני שביעית בכרך אחד

תלמוד ירושלמי מסכת שביעית עם כל הפירושים

משניות מסכת שביעית - מהדורה א
עם פירושי הראשונים ר"י בן מלכי צדק, ר"ש משאנ"ץ, רמב"ם רא"ש, שנות אליהו, ביאורי הראשונים, הגהות והערות

משניות מסכת שביעית - מהדורה ב
עם פירושי רבותינו האחרונים רע"ב, תי"ט, מלאכת שלמה, קול הרמ"ו, שושנים לרוד, בית דוד, מהרי"ח, רעק"א, תוס' חדשים, תפ"א, משנה ראשונה, תוס' אנ"ש, פני זקן

תוספתא מסכת שביעית
עם הפירושים - חסדי דוד, מנחת ביכורים, עטור ביכורים, פירוש רבי יונה ב"ר גרשון ד'ל מוילנא, מנחת יצחק שיירי מנחה, קומץ מנחה, ליקוט ראשונים, הגהות הגר"א ושינויי נוסחאות

תלמוד בבלי בענייני שביעית
מאסף של כל סוגיות הבבלי בענייני שביעית

תורת כהנים - פרשת בהר
עם פירושי רבותינו רבינו הלל, ראב"ד, המיוחס לר"ש משאנ"ץ, קרבן אהרן, זית רענן, הגהות הגר"א, הגהות מהרי"ד, חפץ חיים, שינויי נוסחאות וציונים

מפרשי היד החזקה - הלכות שמיטה
ליקוט נכבד ממאות חיבורי רבותינו האחרונים מפרשי הרמב"ם שינויי נוסחאות וציונים

משנה תורה להרמב"ם
הלכות שמיטה עם כל מפרשי הרמב"ם

שאלות ותשובות הקדמונים
בענין פירות עכ"ם בשביעית בארץ ישראל

מוקד הזמנות 1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מבית ממלכת התורה "עוז והדר"
הופיע ויצא לאור

הליכות השביעית

מהדורת הפרן

דיני שנת השמיטה לבית היהודי
מדריך מקיף ומסודר לכל דיני השנה השביעית
לכל בית בישראל
שמיטת הארץ | פירות שביעית |
שמיטת כספים ודיני פרוזבול

מצורף לספר
קונטרס
מצות הקהל

גבולות
ארץ ישראל

אוסף עשרות
שטרי פרוזבול
מגדולי הדורות

- קובץ תשובות ממרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א
- תמונות מאירות עינים להמחשת לימוד דיני השמיטה
- הדרכה לטיפול בחצרות, גינות נוי, ועציצים
| קדושת פירות שביעית, איסור סחורה,
דיני ומועדי ביעור פירות שביעית ואיסור ספיחים |
שמיטת כספים ומבוא מיוחד אודות תקנת פרוזבול

מוקד הזמנות 1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות